

Zichtlijnen

UITGAVE VERENIGING VOOR PODIUMTECHNOLOGIE

JANUARI 2015 | NUMMER 158

**Videodecor bij
Moeder, ik wil bij de revue**

**Apps voor
podiumtechnici**

**Interview
André Pronk**

**Overzicht
audionetwerken**

Uitvinden en experimenteren

André Pronk is lichtontwerper, beeldregisseur en theatertechnicus en vindt tussendoor nog tijd voor het bedenken van lichtobjecten. Onlangs kreeg hij een Zilveren Krommer voor zijn vijftienvijftigjarige dienstverband bij het Groningse Grand Theatre. 'Bij het Grand ben ik opgegroeid met dans. Daar kan ik echt m'n ei in kwijt.'

| DOOR: ERIC DE RUIJTER |

Hoe ben jij in het theater terecht gekomen?

'Door heel lang niet te weten wat ik moest doen. Na de havo heb ik eerst MTS elektrotechniek gedaan. Daar was ik al bezig om lampjes aan elkaar te knopen, maar het vak was niets voor mij. In 1981 ben ik vervolgens van een technische naar een uiterst linkse sociale opleiding gegaan, de Hanny Schaft Academie in Haren. Maar ook de welzijnssector bleek niets voor mij. Wel kwam ik daar voor het eerst met theater in aanraking, want aan die opleiding ontstond het Platform Theater, het eerste theater voor amateurs in Groningen. In 1985 ging ik er werken als verhuurder van de lichtinstallaties aan de amateurgroepen. Tegelijkertijd richtte ik samen met Peter Sikkema (Oosterpoort/Eurosonic) en Peter Smidt (Buma/Eurosonic) een boekingsbureau voor bands op dat nog steeds bestaat. En in 1987 heb ik het Prinsentheater, het tweede amateurtheater in Groningen, mede opgericht. Daar beheerde ik ook de lichtinstallaties en begon ik met lichtontwerpen. In die periode heb ik zo'n 80 tot 100 ontwerpen voor amateurs gemaakt en heel veel kunnen uitproberen.'

In die tijd ontstond ook het bedrijf Lichtpunt?

'De deal was dat ik de lichtsetjes voor de amateurs ook aan anderen mocht verhuren. Die omzet was dan voor mij. De

amateurgroepen op hun beurt kregen de beschikking over alles wat ik aan apparatuur had. Het was een win-winsituatie. Zo is Lichtpunt begonnen. Piet de Koning kwam erbij, een beetje hetzelfde type als ik, iemand die liever de hort op ging dan op de zaak te passen. We bedachten dat er een directeur bij moest komen om het tot een succes te maken. Dat werd Leon van Warmerdam. Hij lette op de zaak, Piet en ik gingen op pad. Beiden zijn nog steeds directeur van Lichtpunt.'

Hoe kwam je bij het Grand Theatre?

'Het Grand was een van de plekken waar ik werkte via Lichtpunt. Ik had Piet en Leon laten beloven dat ik maar één jaar hoefde te blijven, want ik wilde liever bij een groep theatermakers aan de slag. In het Grand Theatre kreeg ik alle vrijheid om mezelf te ontwikkelen als lichtontwerper. Ik vond dat ik al fantastische lichtontwerpen kon maken, maar in het Grand werd ik in het begin helemaal afgekraakt. "Wat is je concept dan, je kunt helemaal niet conceptueel denken", kreeg ik als commentaar. Ik ging huilend naar huis omdat niemand zag dat het gewoon mooi was. "Dat is niet genoeg, mooi is niet goed genoeg." Zo leerde ik om me te richten op de inhoud en om gelaagdheid aan te brengen in het ontwerp.'

‘Ik gebruik bijna geen kleurfilters meer. Wanneer ik rood licht nodig heb, gebruik ik infrarood lampen’

André Pronk in het Grand Theatre. | © MARTIJN SCHOLTENS |

Wat voor voorstellingen deed je in het Grand?

‘Bij het Grand ben ik opgegroeid met dans. Daar kan ik echt m'n ei in kwijt. Een acteur moet je kunnen verstaan. De mimiek is dan belangrijk, want als je z'n gezicht niet kan zien, is de verstaanbaarheid ook minder. Bij dans hoeft dat niet. Dat geeft je veel meer vrijheid. Rond 1989 werkte ik in het productiehuis van het Grand met choreografe Sasha Waltz. Ik werd haar vaste lichtontwerper en technicus. Zij werd wereldberoemd met haar eerste choreografie *20 to 8* die ze in het Grand maakte. Ze speelt het nog steeds, elk jaar weer. Het is echt een klassieker. Ik heb daarna nog een stuk of vijf lichtontwerpen voor haar gemaakt en met haar over de hele wereld getourd.’

Lichtpunt, Grand en dan ook nog touren, hoe viel dat te combineren?

‘Ik kreeg in die periode zowel van mijn collega's bij Lichtpunt als van het Grand te horen dat ze me zo weinig zagen. Alles begon een beetje te wringen. Ik had afgesproken dat ik naast mijn werk voor Sasha een dag bij Lichtpunt en een dag bij het Grand Theatre aanwezig zou zijn. Ik had eigenlijk drie full time banen. En ik kon Sasha vanuit Groningen niet meer optimaal bedienen. Zij vroeg mij of ik naar Berlijn wilde verhuizen, waar ze inmiddels werkte. Ik besloot om dat niet te doen én tegelijkertijd om ontslag te nemen bij het Grand Theatre. Ik koos voor mijn bedrijf Lichtpunt.’

En hoe liep dat af?

‘Binnen een paar maanden besepte ik dat ik uit het meegeven van apparatuur aan mensen mijn lol niet kon halen. Ik trok het niet. Je kunt wel trots zijn op je eigen zaak, maar dan moet je meer ondernemer zijn. Dat was ik niet. Mijn passie ligt toch meer in het samen werken aan een voorstelling. Gelukkig heb ik die beslissing snel kunnen terugdraaien. Toen heb ik gekozen voor het Grand Theatre. Daar heb ik altijd de ruimte gehad om lichtontwerpen en voorstellingen te maken, zoals voor het Hans Hof Ensemble waar ik lichtontwerpen en gedeeltelijk de scenografie voor maakte. Bij hen heb ik na de rampen in Enschede en Volendam weer vuur op het toneel (binnen) geïntroduceerd. In die tijd (2004) was alles wat gevaarlijk was verboden. Ik had uitgevonden dat vuur daar niet toe behoorde.’

Vijfentwintig jaar bij het Grand, blijft dat spannend?

‘Het leuke aan het Grand is dat ik steeds naar nieuwe dingen kan blijven zoeken. Als dat op zou houden, is m'n lol d'r snel af. Het Grand is altijd een plek voor jonge makers gebleven die nog niet precies weten wat ze willen maken, maar wel de drive hebben. Heerlijk om die te helpen in hun zoektocht. Vanuit mijn achtergrond als beeldregisseur heb ik hen inhoudelijk veel te bieden. Wat dat betreft blijft het Grand voor mij een goede plek.’ ▶

Wanneer begon je als beeldregisseur?

'Dat was in 1993, samen met Sjoerd Wagenaar van de Peergroup. Sjoerd en ik hadden het wilde plan voor ZAPPsnacks bedacht, een serie voorstellingen van een kwartier met heel veel beelden en energie. Met dat plan zijn we naar het Grand Theatre gestapt en dat mocht. We gingen zondag bouwen en maandagavond spelen. Het werd echt een hype. In het Grand hebben we nog steeds het bezoekersrecord voor theatervoorstellingen. En dat terwijl iedereen wist dat ie maar voor een kwartiertje kwam. Bij ZAPPsnacks zijn we begonnen met de techniek in de hoofdrol. Dat was naast "kort, snel & heftig" zo'n beetje onze slogan. We hebben een voorstelling gehad met zeventig technici op het toneel en die waren echt allemaal nodig. Onze laatste ZAPPsnack, *Waterkracht* (2001), was wat techniek en beeldregie betreft onze topper. Een voorstelling waar je niet makkelijk overheen komt. We hebben er zelfs het achtuurjournaal mee gehaald als hoogtepunt van het Oerol Festival.'

Hoe ga je als ontwerper te werk?

'Ik werk heel intuïtief. Als ik voor het eerst met mensen werk, dan waarschuw ik ze altijd dat ik veel dingen ga uitproberen en nog niet precies weet wat het eindresultaat zal worden. Ik probeer altijd een nieuw concept te vinden dat bij de voorstelling past.'

Heb je een inspiratiebron?

'Ik heb één grote held op lichtgebied, Alain de Cheveigne. Ik ontmoette hem in het eerste jaar dat ik in het Grand Theatre werkte. Een uitzonderlijk Frans collectief onder leiding van choreograaf en danser Mark Tompkins kwam op bezoek om *La plaque tournante* te maken. Een chirurg deed de meercameraregie. De lichtontwerper, Alain, was een professor KNO die gespecialiseerd was in oren. Hij had het verzoek of wij de lenzen uit alle lampen konden halen. Het was een rare vraag, maar ook uitdagend. "Tuurlijk kan dat", zei ik. We werkten intensief samen, bedachten telkens een lichtobject waar we een plek voor zochten en gingen dan kijken of de dansers er iets mee deden. Als ze er niets mee deden, was het jammer van het mooie ding, maar kwam het niet in de voorstelling. Voor mij was die manier van werken de grootste *eye opener* ooit. Het is beter om het niet te weten en te zoeken, dan alles maar zeker te weten. "Kan je me nog iets meegeven om over na te denken, want ik ga het

'Als ik voor het eerst met mensen werk, dan waarschuw ik ze altijd dat ik veel dingen ga uitproberen'

uitvinden wel missen?', vroeg ik aan de Franse professor. "Ja", zei hij, "Eén ding is me nog nooit gelukt, namelijk om het licht van een passerende trein, zoals dat op een peron aan je voorbyschiet, na te maken. Denk daar maar eens over na." Dat heb ik gedaan en ik heb mijn oplossing zelfs een naam gegeven: *de swinging projector*, een lamp die excentrisch staat, met sleepcontacten. Die komt ergens naartoe en gaat er ook weer vanaf. Het licht groeit en wordt weer kleiner. Het kwam in de finale van de voorstelling.'

Is uitvinden en experimenteren je handelsmerk?

'Ja, daar ben ik altijd mee bezig. Ik heb bijvoorbeeld mijn eigen projectielampen gemaakt. Ik gebruik bijna geen kleurfilters meer. Wanneer ik rood licht nodig heb, gebruik ik infrarood lampen. Dat is toch heel wat anders dan met parren en filters rood licht maken. UV-licht ben ik ook supergek op. Daar worden men-

Wat zou je nog willen maken? Heb je een ultieme droom?

'Op het moment ben ik bezig met lichtinstallaties, met lichtkunst. Ik hoop dat dat kan groeien. En ik zou dat uitvinden ook wel vaker in de grote zaal willen doen. Daar zou ik mezelf wel iets meer willen laten zien. Het liefst ook met dans. Dat blijft toch mijn passie.' ◀